

Nationaal Archief
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Nummer Toegang: 2.05.32.23

Inventaris van de archieven van de Commissies tot Regeling van Grensscheidingen tussen Nederland en Pruisen en Hannover

Versie: 04-07-2021

J.C. Beth

Nationaal Archief, Den Haag 1918

This finding aid is written in Dutch.

I N H O U D S O P G A V E

Beschrijving van het archief.....	5
Aanwijzingen voor de gebruiker.....	6
Openbaarheidsbeperkingen.....	6
Beperkingen aan het gebruik.....	6
Materiële beperkingen.....	6
Aanvraaginstructie.....	6
Citeerinstructie.....	6
Archiefvorming.....	7
Geschiedenis van de archiefvormer.....	7
Geschiedenis van het archiefbeheer.....	8
De verwerving van het archief.....	8
Inhoud en structuur van het archief.....	9
Verantwoording van de bewerking.....	9
Verwant materiaal.....	10
Beschikbaarheid van kopieën.....	10
Verwante archieven.....	10
Beschrijving van de series en archiefbestanddelen.....	11

BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF

Naam archiefblok:

Commissie Grensscheidingen Nederland-Pruisen-Hannover

Archiefbloknummer:

Z21098

Omvang:

30 inventarisnummer(s)1,80 meter

Taal van het archiefmateriaal:

De stukken zijn gesteld in het Nederlands en in het

Soort archiefmateriaal:

Normale geschreven, getypte en gedrukte documenten, geen bijzondere handschriften.

Archiefdienst:

Nationaal Archief

Locatie:

Den Haag

Archiefvormers:

Commissies tot Regeling van Grensscheidingen tussen Nederland en Pruisen en Hannover

Samenvatting van de inhoud van het archief:

Het archief van de commissies bestaat uit stukken betreffende grensgeschillen tussen Nederland en Luxemburg, en Nederland en Pruisen: met onder meer protocollen van de vergaderingen, ingekomen brieven van de Minister van Buitenlandse Zaken, schetsen en correspondentie over de te plaatsen grenspalen, en overeenkomsten in verband met gemeenschappelijk gebruik van wegen en waterleidingen in de grensgebieden. Het archief bevat tevens enkele kaarten van de grensscheidingen.

Aanwijzingen voor de gebruiker

OPENBAARHEIDSBEPERKINGEN

Volledig openbaar.

BEPERKINGEN AAN HET GEBRUIK

Reproductie van originele bescheiden uit dit archief is, behoudens de algemene regels die gelden voor het kopiëren van stukken, niet aan beperkingen onderhevig. Er zijn geen beperkingen krachtens het auteursrecht.

MATERIËLE BEPERKINGEN

Het archief kent geen beperkingen voor het raadplegen van stukken als gevolg van slechte materiële staat.

AANVRAAGINSTRUCTIE

Openbare archiefstukken kunnen online worden aangevraagd en gereserveerd. U kunt dit ook via de terminals in de studiezaal van het Nationaal Archief doen. Om te kunnen reserveren dient u de volgende stappen te volgen:

1. [Creëer een account of log in.](#)
2. Selecteer in de archiefinventaris een archiefstuk.
3. Klik op 'Reserveer' en kies een tijdstip van inzage.

CITEERINSTRUCTIE

Bij het citeren in annotatie en verantwoording dient het archief tenminste éénmaal volledig en zonder afkortingen te worden vermeld. Daarna kan worden volstaan met verkorte aanhaling.

VOLLEDIG:

Nationaal Archief, Den Haag, Commissie Grensscheidingen Nederland-Pruisen-Hannover, nummer toegang 2.05.32.23, inventarisnummer ...

VERKORT:

NL-HaNA, Cie. Grensscheidingen Nederland-Pruisen-Hannover, 2.05.32.23, inv.nr. ...

Archiefvorming

GESCHIEDENIS VAN DE ARCHIEFVORMER

Art. 66 van de Acte van het Weener Congres van 9 Juni 1815 (waarin het door Nederland met Pruisen gesloten tractaat van 31 Mei 1815 is opgenomen) bepaalt in het algemeen de grenzen tusschen het in art. 65 gevormde Koninkrijk der Nederlanden en Frankrijk en Pruisen. Ten aanzien van de oostgrens van Limburg wordt daarin bepaald dat het Pruisische grondgebied op geen punt de Maas mocht aanraken, noch ook die rivier op een afstand van 800 Rijnlandsche roeden mocht naderen; tevens moesten de voormalige Kleefsche enclaves, de Lymers, Malburg, Huizen, Zevenaer en de heerlijkheid Weel door Pruisen aan Nederland worden afgestaan. Die afstand heeft plaats gehad bij de conventie van 25 Mei 1816.

Eene nauwkeuriger omschrijving van de grenzen tusschen de beide Staten zou nader plaats vinden en daarvoor zou onverwijld door de regeeringen van Pruisen en Nederland commissiën worden benoemd, welke gemeenschappelijk (ook voor het Groothertogdom Luxemburg en voor de grensscheidingen in de districten van Kijfwaard, Lobith en het geheele grondgebied tot aan Kekendom) moesten werkzaam zijn.

De leden der Nederlandsche commissie werden bij Koninklijk besluit van 28 Juni 1815 n°. 32 benoemd. Deze waren de kolonel M. J. de Man, eerste commissaris, H. J. Michiels van Kessenich, J. L. Nicolai en M. Fock, commissarissen. De leden der Pruisische commissie waren F. W. von Bernuth, eerste commissaris, Bernard, Neyebauer en Paul, commissarissen, welke laatste drie genoemden op 15 Mei 1816 worden ontslagen en vervangen door den commissaris J. A. Eytelwein.

De instructie voor de Nederlandsche commissie werd door den Secretaris van Staat voor de Buitenlandsche Zaken op 4 Juli 1815 vastgesteld.

Als resultaat van de opdrachten, aan die commissiën gegeven, kwam op 26 Juni 1816 te Aken een tractaat van grensscheiding tusschen Nederland en Pruisen tot stand, waarbij de grens tusschen beide landen van de Moezel tot aan Mook nauwkeurig worden vastgesteld in de artikelen 18-26.

De werkzaamheden voor de vaststelling van het overige gedeelte van de Pruisisch-Nederlandsche grenzen, namelijk van Mook tot Drieland, werden verricht en beëindigd door de commissarissen, die bij Koninklijk besluit van 15 Juli 1816 n°. 89 waren benoemd (de kolonel M. J. de Man en de inspecteur-generaal van den waterstaat J. Blanken) in vereeniging met de Pruisische commissarissen F. W. von Bernuth en J. A. Eytelwein: De instructie van den kolonel de Man, als eersten commissaris, werd vastgesteld door den Minister van Buitenlandsche Zaken op 15 Juli 1816. Het resultaat van de werkzaamheden dier commissiën is nedergelegd in het tractaat van 7 October 1816, tusschen Nederland en Pruisen te Kleef gesloten.

De nauwkeurige omschrijving der grenslijnen, bij die tractaten vastgesteld, heeft plaats gehad in het "Proces-verbal de la ligne de démarcation entre les Royaumes des Pays-Bas et de Prusse, conclu et signé à Emmerich le 23 Septembre 1818".¹ Ten aanzien van het gemeenschappelijk gebruik van den Heelweg, tusschen de gemeenten Dinxperlo en Züderwick is op 7 November 1822 eene conventie gesloten.

In de genoemde Acte van het Weener Congres werden in artikel 27 de landen genoemd, welke te zamen het Koninkrijk Hannover zouden vormen, zonder dat over eene grensregeling iets was bepaald. Toch kwam ook bij tractaat op 2 Juli 1824, te Meppen gesloten, eene grensregeling tusschen Nederland en Hannover tot stand, als resultaat van de werkzaamheden der bij Koninklijk

¹ Dit proces-verbaal, dat door den eersten commissaris de Man bij brief van 30 September 1818 n°. 70 aan den Minister van Buitenlandsche Zaken was gezonden, en bij het Departement van Buitenlandsche Zaken werd gedeponeerd (Exh. 30 September 1818, I. S. n°. 3807), is niet aan het Algemeen Rijksarchief overgedragen.

besluit van 12 Juni 1819 la. Vz., benoemde commissie, bestaande uit den generaal-majoor M. J. de Man, eerste commissaris, en de heeren Mrs. A. Sandberg, H. Guichart en J. L. Homan, commissarissen, in vereeniging met de Hannoversche commissarissen C. F. F. von Pestel, O. D. C. F. Reinhold en C. E. G. Freiherr von dem Bussche. De luitenant-ingenieur J. Mock werd ter assistentie aan de Nederlandsche commissarissen toegevoegd.

De instructie voor die commissarissen werd, tegelijk met eene afzonderlijke geheime instructie voor den eersten commissaris betrekkelijk Reiderland in verband met de rivier de Eems, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 27 Juni 1819. De nauwkeurige omschrijving der grenslijnen, bepaald bij het Traktaat van Meppen, heeft plaats gehad in het "Generaal Proces-verbaal van Abornement der grensscheiding tusschen de Koninkrijken der Nederlanden en Hannover", onderteekend te Meppen op 12 September 1825, dat bij brief van 18 Juli 1826 n°. 63 door den eersten commissaris aan den Minister van Buitenlandsche Zaken is gezonden. Een exemplaar van dit proces-verbaal is bij dien brief (Exh. 22 Juli 1826 n°. 26) aanwezig.

GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEFBEHEER

DE VERWERVING VAN HET ARCHIEF

De rechtstitel is (nog) onbekend

Inhoud en structuur van het archief

VERANTWOORDING VAN DE BEWERKING

Bij het opnieuw redigeren van de door vele supplementen en aantekeningen onwerkbaar geworden inventaris 2.05.01 bleek het wenselijk enige daarin beschreven bestanden in een aparte inventaris onder te brengen. De inventaris van de de grensscheidingcommissies Nederland-Pruisen-Hannover is in 1918 door J.C. Beth vervaardigd en gepubliceerd in Verslagen omtrent 's Rijks Oude Archieven (VROA) 1918, pagina's 228(330) - 234(336).

Verwant materiaal**BESCHIKBAARHEID VAN KOPIEËN**

Inventarisnummers van dit archief zijn niet in kopievorm beschikbaar

VERWANTE ARCHIEVEN

- Ministerie van Buitenlandse Zaken: Ratificaties, 1813-1940, toegang 2.05.02
- Commissie Grensscheidingen Nederland-België, 1839-1846, toegang 2.05.32.24
- Ministerie van Buitenlandse Zaken - Kaarten Grensregelingen, toegang 4.BUZA

BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN ARCHIEFBESTANDDELEN

- 1** Protocollen van de vergaderingen der Nederlandsche en Pruisische commissiën tot regeling der grensscheiding tusschen Nederland en Pruisen van de Fransche grens af tot aan Mook, en van de Conferenties der commissarissen de Man en von Bernuth, genummerd 1-70 en 72-124, met eenige bijlagen en een repertoire. 1816 Januari 9-Juni 26, 1817 Februari 16-1818 September 23, 1 pak
Het protocol van de 71e vergadering is aan den Minister van Buitenlandsche Zaken gezonden bij brief van 18 September 1816 en niet terug ontvangen.
Zie A I 705, 706, 707.
- 2** Afschriften van de bovengenoemde protocollen der vergaderingen 1-70, gewaarmerkt door von Bernuth. 1 pak
1816 Januari 9-Juni 26
- 3** Protocollen van de vergaderingen der Nederlandsche en Pruisische commissarissen tot regeling der grensscheiding tusschen Nederland en Pruisen aan den Beneden Rijn (van Mook tot Drieland), genummerd 1-22, met bijlagen en een repertoire. 1816 Juli 30-1817 Februari 1 1 pak
- 4** Afschriften van het Koninklijk besluit van 1815 Juni 28, no. 32, houdende benoeming der Nederlandsche commissarissen tot regeling der Oostelijke grenzen (van Frankrijk tot Mook), en van dat van 1815 December 8, no. 1, houdende wijziging van het eerstgenoemde, benevens de instructie voor die commissarissen, vastgesteld bij beschikking van den Secretaris van Staat voor de Buitenlandsche Zaken van 1815 Juli 4, met bijlagen en geleidebrieven van 1815 Juli 6 en December 8 1 omslag
- 5** Ingekomen brieven van den Minister van Buitenlandsche Zaken aan den eersten commissaris de Man, met bijlagen en een repertoire. 1 omslag
1815 December 26-1816 November 2
- 6** Stukken betreffende de geschillen over de grensscheiding tusschen Nederland en Luxemburg, eenerzijds, en Pruisen, anderzijds, met eene lijst dier stukken. 1 omslag
1815 Mei 19-December 3
Het meerendeel dezer stukken is afkomstig uit het archief van den gewezen Commissaris-generaal der departementen over de Maas; zij zijn ingevolge art. 2 van het Koninklijk besluit van 28 Juni 1815 no. 32 aan de Nederlandsche commissie, tot regeling der oostelijke grenzen van Frankrijk tot Mook, ter hand gesteld.
- 7** Ingekomen brieven van den Minister van Buitenlandsche Zaken aan de Nederlandsche commissarissen tot regeling der grenzen aan den Beneden-Rijn (van Mook tot Drieland), met bijlagen en een repertoire. 1 omslag
1816 Juli 16-1818 October 22
- 8** Ingekomen brieven van leden der bovengenoemde commissiën en van onderscheidene besturen, ambtenaren en particulieren, met repertoire. 1 pak
1815 December 21-1817 October 22
- 9** Minuten van de brieven door den Nederlandschen eersten commissaris aan den Minister van Buitenlandsche Zaken verzonden, met twee repertoires. 1 pak
1815 December 18-1818 October 28

-
- 10** Minuten van de brieven door den Nederlandschen eersten commissaris aan de andere commissarissen en aan ambtenaren verzonden, met repertoire.
1815 December 21-1818 Juli 14 1 pak
- 11** Correspondentie over de te plaatsen grenspalen, benevens de certificaten van geplaatste palen.
1817 Juli 15-1818 September 5 1 omslag
- 12** Kaarten der grensscheidingen tusschen Nederland en Luxemburg, eenerzijds, en Pruisen, anderzijds, met aanwijzing der grenspalen. 1 pak
Voorheen beschreven als 4.BUZA AII12
- Kaarten van de grenzen van af de Moezel tot Mook, aangeduid in het traktaat, op 1816 Juni 26 te Aken gesloten. 1 pak
Voorheen beschreven als inv.nr. 13
Aan te vragen als 4.BUZA AII13
- Kaarten van de grenzen van Mook tot Drieland, aangeduid in het traktaat, op 1816 October 7 te Kleef gesloten. 1 pak
Voorheen beschreven als inv.nr. 14
Aan te vragen als 4.BUZA AII14
- 15** Correspondentie over de geplaatste grenspalen tusschen de gemeenten Dinxperlo en Gendringen, eenerzijds, en de gemeente Anholt, anderzijds, met de daarop betrekking hebbende grensschetsen.
1818 Juli 18 en Augustus 5; 1821 April 11-1822 Juni 13 1 omslag
- 16** Correspondentie over de goedkeuring der overeenkomst van 1821 Augustus 11, betreffende de grensscheiding tusschen de gemeenten Jalhey (provincie Luik) en Weismes (Pruisen).
1822 Juli 27 en 31 1 omslag
- 17** Correspondentie over het gebruik van den Heelweg tusschen Dinxperlo (provincie Gelderland) en Züderwick (Pruisen).
1821 Juli 14-November 17 1 omslag
Zie de conventie, tusschen Nederland en Pruisen op 7 November 1822 gesloten, betreffende het gemeenschappelijk gebruik van den Heelweg.
- 18** Processen-verbaal der bijeenkomsten der commissarissen tot regeling der grensscheiding tusschen Nederland en Hannover, met eenige bijlagen en een repertoire.
1819 September 9-1826 Juni 29 1 pak
- 19** Klad-processen-verbaal als voren.
1819 September 9-1826 Mei 5 1 pak
- 20** Ingekomen brieven van den Minister van Buitenlandsche Zaken, met repertoire.
1819 Juni 17-1828 Mei 3 1 pak
- 21** Ingekomen brieven van de leden der Nederlandsche en Hannoversche commissiën en der daarbij werkzaam zijnde ambtenaren, benevens van andere ambtenaren en

-
- particulieren, met repertoire.
1819 Juli 5-1827 April 17 1 pak
- 22** Minuten van de brieven, aan den Minister van Buitenlandsche Zaken gezonden,
met repertoire.
1819 Juni 19-1827 December 28 1 pak
- 23** Minuten van de brieven, verzonden aan de leden der Nederlandsche en
Hannoversche commissiën en aan de daarbij werkzaam zijnde ambtenaren,
benevens aan andere ambtenaren en particulieren, met repertoire.
1819 Juli 2-1827 April 24 1 omslag
- 24** Correspondentie met den luitenant-ingenieur J. Mock en den Hannoverschen
eersten commissaris over de opmeting der grenzen tusschen Nederland en
Hannover.
1819 September 21-1821 April 14 1 omslag
- 25** Stukken betreffende de miswijzingen van het kompas in de jaren 1723 en 1738.
1819 September 19-1821 Maart 31 1 omslag
- 26** Stukken over de verdeeling van het compascuum in den Twist, met twee schetsen
van 1820 en eene kaart van
1825 Augustus 4 stukken
- 27** Stukken over de regeling der waterleidingen op de grenzen van Nederland en
Hannover.
1820 Juni 24-1824 Mei 16 1 omslag
- 28** Stukken betrekkelijk de aanbesteding van het leveren der grenspalen.
1825 Januari 5 1 omslag
- 29** Proces-verbaal, houdende voorloopige vaststelling der plaats tot oprichting van
een watermolen nabij de Langakkerschans.
1826 Maart 17 en 30 2 stukken
- 30** Nota's van de Nederlandsche commissarissen, benevens klad-memories.
1820 Juni 10-1824 Juni 1 1 omslag
Deze nota's zijn niet verzonden maar ingetrokken.
- 30A** Klad. Memories betreffende de afstand van Schenkenschans en naburige plaatsen
in ruil voor de verwerving van gebied rondom Lobith.
1816 1 omslag
(Aanwinst 1954)
- Kaart van de grensscheiding tussen Nederland en Hannover in 15 bladen met
bladwijzer. 1 portefeuille
- Voorheen beschreven als inv.nr. 31
Aan te vragen als q.BUZA All31